

ENTORN A LA VALORACIÓ DE SANT CESARI D'ARLÉS
EN EL SEGLE XVII
(*Caesarius Arelatensis* a l'obra de Dom Jean Mabillon)

J. Closa Farrés

Si la publicació del *Sermones Sancti Caesarii Arelatensis*, datada en els inicis del segle XVI a la ciutat de Venècia, assenyala el punt de partida d'una nova època a la seva difusió europea¹, no és menys important la valoració altament positiva que li va atorgar l'enaltit estudiós benedictí i renovador dels estudis monàstics, Dom Jean Mabillon².

Jean Mabillon, nascut a Saint-Pierremont, ingressat a l'orde monàstic benedictí des de l'any 1654, publica més tard, l'any 1690, la seva magna obra titulada *Tractatus de studiis monasticis* (Traité des études monastiques), que havia d'arribar a tenir una gran difusió arreu del món monàstic europeu en els segles següents, i representava una clara continuació del monaquisme occidental i oriental d'arrel cultural, per contrast a la innovació d'un intent de monaquisme allunyat de les lletres i la cultura,

¹ G. MORIN, «Les éditions des sermons de Saint Césaire d'Arles du xviie siècle jusqu'à nos jours», *Revue Bénédictine* XLIII, 1931, pp. 23-37.

² La bibliografia dedicada a la figura i aportació de Dom Jean Mabillon és molt àmplia. Per a una visió crítica i a la vegada com una valuosa guia, cf. H. STEIN, «Bibliographie Chronologique des ouvrages relatifs à Mabillon (1707-1807)», *Mélanges et Documents publiés à l'occasion du second centenaire de la mort de Mabillon*, París 1908, pp. XXXIII ss. Dels estudis posteriors mereixen una menció especial: H. LECLERCQ, *Mabillon*, 2 vols, París 1953-1957; *Id.*, «Mabillon», *Dictionnaire d'Archeologie chrestienne et Liturgie* XI¹, París 19... cols., 427-724; J. BERGKAMP, *Dom Jean Mabillon*, Washington 1928; L. DERIES, *Un moine et un savant Dom Jean Mabillon. Religieux benedictin de la Congregation de Saint Maur. (1632-1707)*, Abbaye Saint Martin de Ligugé 1932; P. ROCHE, «Jean Mabillon», *The New Catholic Encyclopaedia*, Washington, The Catholic University of America 1967, vol. IX, pp. 1-2; DOM J.M. BESSE, *Les études ecclesiastiques d'après la méthode de Mabillon*, París 1900.

representat per l'Abbé de Rancé, fundador de l'orde de la Trapa³, i per la seva obra *Les Devoirs de la Vie Monastique*, de 1683.

El docte monjo benedictí, amic de Charles Du Fresne, Sieur de Du Cange, renovador dels estudis de llatí medieval amb el seu immortal *Glossarium ad scriptores Mediae et Infimae Latinitatem*, representa al seu torn una renovació del món monàstic. Una menció especial apareix dedicada a l'escola monàstica de les illes de Lerins, com a centre modèlic de tota la França del darrer segle de l'Imperi romà i de l'inici de l'Edat Mitjana, per la tradició dels seus grans escriptors i comentaristes eclesiàstics, com sant Honorat, sant Hilari, Màxim i Faustus de Riez, sant Vicenç de Lerins, sant Euqueri, Verani i Saloni, Valeri i, en darrer lloc, sant Cesari d'Arlés⁴, ja contemporani de les invasions germàniques al sud de França.

La importància i valoració que Dom Jean Mabillon concedia a la figura de Cesari d'Arlés com a escriptor eclesiàstic és palesa no tan sols en aquesta enumeració dels representants principals de l'escola de Lerins, sinó per les línies que li dedica en la seva «*Bibliotheca Ecclesiastica Mabillonica selectiorum operum, meliorumque editionum, ad Bibliothecam ex materiis ecclesiasticis comparandam*», obra en la qual ja menciona la paternitat d'alguns sermons de sant Cesari d'Arlés, publicats com a apèndix a la nova edició de dotze homilies publicades pel seu contemporani Claudi Baluzie, i de la problemàtica dels anomenats *sermones ad Monachos*, alguns dels quals eren atribuïts a Faustus de Riez⁵.

³ Referent a la seva difusió a Catalunya, cf. E. FORT I COGUL, *L'aventura de la Trapa a Catalunya*, col·l. «Episodis de la Història», Barcelona 1968.

⁴ DOM JEAN MABILLON, *Tractatus de studiis monasticis*, ed. Veneriis 1770³, Apud L. Basilium, cap. XV: «*Traditio studiorum intra coenobium, et potissimum Orientatis*»; cap. XVI: «*Continuatio ejusdem traditionis apud Occidentales*», p. 58: «*Ex solo Lerinensi archisterio, facile caeterorum Galliae prototypo, tot celebres quinto saeculo prodire viri, virtutum splendore, sapientia et eloquentia praestantes, ut paene sint innumerabiles. Tales extitere S. Honoratus, S. Hilarius Arelatensis, Maximus et Faustus, Regienses, doctus Vicentius Lerinensis, S. Eucherius, una cum duobus filiis (priusquam enim religiosum indueret habitum, uxorem habuit, Venarius et Salonius, ambo dein episcopi, quorum postremus decennis tantum erat, cum a genitore in inclyto isto coenobio Deo fuit sacratus: tales tandem fuere Valerius Cemelensis, seu potius Niansis Antistes, et S. C a e s a r i u s, Episcopus Arelatensis, qui decem octavo aetatis anno monachatum est amplexus. Universa insignium horum virorum scripta plane studiorum cultum in monasteriis evincunt, ut efficaciora ad hoc suadendum argumenta nobis praebeant, quam quicquid ex propriis ipsorum exemplis possemus mente perpendere*».

⁵ DOM JEAN MABILLON, *Bibliotheca Ecclesiastica Mabillonica selectiorum operum meliorumque editionum, ad Bibliothecam ex materiis Ecclesiasticis comparandam*, publicada a continuació del *Tractatus de studiis monasticis*, ed. cit., p. 226, cap. VII: «*Patres Latini*,

Cal recordar també que alguns documents referents a sant Cesari d'Arlés són mencionats per Dom J. Mabillon en el seu famós tractat *De Re Diplomatica*, publicat el 1681. Actualment se celebra el seu tercer centenari⁶.

La menció de la figura de sant Cesari d'Arlés com a darrer representant de l'escola de Lerins i la seva menció com un dels Sants Pares Llatins i escriptors eclesiàstics, revesteix un especial interès per la seva visió com a representant del monaquisme literari i lletrat, continuat més tard a tota Europa, especialment per l'orde benedictí⁷.

aliique Scriptores Ecclesiastici: C a e s a r i i Episcopi Arelatensis homiliae CCII in Appendice tomi 5 S. Augustini novae editionis; *ibidem*, «Item duodecim homiliae a Cl. Baluzio editae octo praeter eas, quae habentur in Bibliotheca PP es quibus eas, quae ad Monachos habitae leguntur, quidam Fausti Regiensis esse opinantur».

⁶ DOM JEAN MABILLON, *De Re Diplomatica*, ed. Napoli, Ex typographia Vinc. Ursini 1789, *Liber Primus*, cap. III, p. 14a: «Sed quis putet, inquis, Sanctimonialia per Gregorium Magnum ab Episcopis potestate exempta fuisse, nullo praecunte exemplo? At praecesserat exemplum S. Radegundis, teste Gregorio Turonensi, necnon C a e s a r i i Episcopi Arelatensis, qui per sacram sanctissimi Papae urbis Romae, monachas coenobii Arelatensis, qui per sacram sanctissimi Papae urbis Romae, monachas coenobii Arelatensis ab se constructi as subjectione Episcopi absolvi cuarevat, ut legitur in eius Regulae recapitulatio-ne...» *ibidem*, p. 15c: «Sed perspicua est etiam hanc in rem sancti C a e s a r i i Recapitulatio de parthenone Arelatensi...»; *cf.* també, *ibidem*, p. 676: «Testamentum sancti Caesarii». Entorn a aquest darrer document, *cf.* G. MORIN, «Le testament de Saint Césaire d'Arles et la critique de M. Br. Krusch», *Revue Bénédictine* XVI, 1899, pp. 97-112; *id.*, *Sancti Caesarii episcopi Opera Omnia*, Maredsous 1942, vol. II, pp. 281-89.

⁷ *Cf.* P. LEHMANN, «The Benedictine Order and the transmission of the literature of Ancient Rome in the Middle Ages», *Erforschung des Mittelalters*, Stuttgart 1965, Band. III, pp. 173-183. Aquesta ha estat també la meua tesi general defensada en el meu estudi dedicat a la figura de l'il·lustre bisbe arlesià, com un intent d'aproximació a la seva figura com a home de lletres. *Cf.* J. CLOSA FARRÉS, *Aspectos y problemas estilísticos en las homilias de S. Cesáreo de Arlés*, Universidad de Barcelona, Barcelona 1975.